

SpiNeT

Postbus 48, 6590 AA Gennepe
secretariaat-cssp@missie-geest.nl
www.missie-geest.nl
IBAN NL72RABO0116166444
BIC RABONL2U

SPIRITIJS NEDERLANDS TIJDSCHRIFT

Jaargang 75 no. 3

maart 2020

Nieuws uit de gemeenschap Berg en Dal

Inleiding

Het laatste verslag van de wederwaardigheden van de bewoners van villa Poullart des Places verscheen in juni van het vorige jaar in *Spinet*. Sinds die tijd is er wel het een en ander gebeurd. Dit bericht wil de meer saillante veranderingen rapporteren die opgetreden zijn.

Bewoners

Villa Poullart des Places is een studiehuis. Dat is de reden dat er zo nu en dan nieuwe bewoners voor de gemeenschap benoemd worden en dat andere vertrekken, daar zij met hun studie klaar zijn.

Clement Amoako Asare woonde sinds april 2018 in de villa. Hij studeerde Nederlands aan het ROC in Nijmegen. Hij rondsde zijn studie af op B1 niveau in mei 2019 en vertrok in juni naar de gemeenschap van Eindhoven, waar hij benoemd is voor de verschillende pastorale taken die deze gemeenschap verricht.

Eugene Awayevu uit Ghana en Patrick Ezeonwu uit Nigeria namen hun intrek in de villa op 19 augustus 2019. Zij hadden al privé lessen Nederlands gehad van mevr. Miek de Vries in Gennepe en begonnen hun studie Nederlands aan het ROC in Nijmegen. Eugene rondsde zijn studie binnenkort af op niveau B1 en vertrekt op 16 maart. Hij is benoemd voor de parochie van Nuenen. Patrick hoopt zijn studie Nederlands te voltooien op niveau B1 eind april begin mei. Het is nog onbekend voor welke pastorale functie of parochie hij benoemd wordt.

Charles Ajogi woont sinds januari 2018 in de villa. Hij studeert voor een mastergraad in theologie aan de Radboud universiteit. Hij is op 3 februari voor een half jaar vertrokken naar de universiteit van Leuven. Omdat de Nijmeegse faculteit theologie geen pauselijke graden meer kan geven, is er een overeenkomst gesloten met haar tegenhanger in Leuven om studenten een pauselijke graad te verlenen na een succesvolle studie van een half jaar.

Alphée Mpassi woont sinds februari 2016 in de villa. Hij studeert filosofie aan de Radboud universiteit. In maart 2017 rondde hij een eenjarig master programma filosofie met goed gevolg af. Daarna begon hij aan een tweejarig master programma research filosofie. Op 3 juni 2019 werd hem de master bul uitgereikt voor dit programma. Daarna is hij begonnen met een doctoraat in de filosofie. Zijn PhD studie gaat over de Italiaanse filosoof Giorgio Agamben. Om zich beter in de geschriften van deze filosoof te kunnen verdiepen, is hij voor een maand op 28 januari van dit jaar vertrokken naar Rome om zich te bekwamen in het Italiaans. Intussen is hij op 21 november 2019 benoemd tot overste van de gemeenschap van villa Poullart des Places.

Albert de Jong woont in de villa sinds de heropening ervan in oktober 2014. Was hij aanvankelijk overste en econoom, nu is hij sinds 11 november 2019 alleen nog econoom. Dat brengt niet al te veel verandering in zijn activiteiten. Hij is verantwoordelijk voor de algehele running van het huis op financieel en zakelijk gebied. Het meer religieuze aspect valt toe aan de overste. Naast zijn taak als econoom houdt hij zich bezig met historisch onderzoek naar de kerk in het algemeen en de spiritijnen in het bijzonder in Oost-Afrika. Bovendien schrijft hij veel artikeltjes voor het interne tijdschrift van de Nederlandse spiritijnen *Spinet*. Verder verleent hij assistentie in de Ontmoetingskerk in de wijk Dukenburg in Nijmegen.

De taalopleiding op het ROC

Op 29 oktober 2019 heeft Albert de Jong met mevr. Miek de Vries het ROC in Nijmegen bezocht om een taalles Nederlands bij te wonen. Mevr. De Vries geeft privéles aan de twee medebroeders die Nederlands leren op het ROC. Aanvankelijk gingen de medebroeders om Nederlands te leren naar het taleninstituut van de Radboud universiteit. Uiteindelijk is er toch een voorkeur uitgesproken voor de taalstudie op het ROC. De voordelen van het ROC zijn de volgende. De klassen zijn kleinschaliger. Er zitten minder studenten in de klas. Er is een docent en een assistent aanwezig tijdens de les. Deze twee zijn beschikbaar voor de studenten als ze opdrachten moeten maken tijdens de les. Taken en opdrachten worden geverifieerd of ze wel gedaan zijn. Omdat er minder studenten zijn per klas, wordt de les veel persoonlijker. Je krijgt geheid veel beurten, ook als je je wat terughoudend opstelt. Bovendien is er persoonlijke begeleiding. De leraar volgt je vooruitgang. Het tempo van de lessen ligt lager; ze worden er niet doorheen gejaagd.

Het is het algemeen gevoelen onder de Afrikaanse medebroeders dat deze wijze van onderricht in het Nederlands beter aansluit bij hen. Tot nu toe zijn de resultaten uitstekend.

Verkoop van villa Poullart des Places en Afrika museum

Op het einde van het vorig jaar werd bekend gemaakt dat de congregatie van plan is villa Poullart des Places en het Afrika museum te verkopen. Het bezit van een museum dat Nederlanders bekend wil maken met het Afrikaanse continent en zijn bewoners met hun cultuur en gebruiken kon vroeger nog wel heel goed passen in de doelstelling van de congregatie, maar in de huidige tijd kan men terecht de vraag stellen of het nog wel behoort tot de missionaire strategie van een religieuze gemeenschap om een dergelijke instelling in beheer te hebben. Bovendien vergt het museum doorlopend financiële injecties. Het geld dat hiermee gepaard gaat kan beter aangewend worden voor de missionaire apostolaatstaken van de congregatie zoals deze nu gezien worden. Omdat villa en museum bijna onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, is ook het verblijf van de spiritijnse gemeenschap in dit huis op losse schroeven komen te staan. De tijd zal leren hoe het een en ander verloopt en hoelang de gemeenschap nog in Berg en Dal kan blijven wonen.

Albert de Jong cssp

De Beschermheilige

Het UMC Radboud is een van de grootste ziekenhuizen van de streek, waartoe ook Gennep behoort. Velen van onze medebroeders zijn daar in het verleden al behandeld en ook nu nog komen we er regelmatig.

Via de hoofdingang gaan dagelijks honderden mensen op zoek naar de vele routes die leiden naar de behandelafdelingen.

De ontvangsthal is heel groot en ingericht met vele zitjes voor degenen die hun zieken begeleiden. Er is tevens een groot restaurant waar men koffie of een lunch kan gebruiken.

Tijdens een van mijn bezoeken viel mij een klein beeldje op, bevestigd tegen een van de vele pilaren in de hal. Het bleek Sint Radboud te zijn, de beschermheilige van de universiteit.

Bij het ophalen van een van onze medebroeders 's avonds laat, heeft Peter van der Drift er op een kundige wijze een foto van gemaakt.

De foto en de beschrijving staan hieronder afgedrukt.

Door de meeste mensen die erlangs lopen zal het beeldje niet opgemerkt worden, maar het is nog een van de weinige religieuze tekens die verwijzen naar de bekende Katholieke Universiteit van Nijmegen.

Sint Radboud staat bekend om zijn hulp aan de armen. Hij werd in 900 door koning Arnulf benoemd tot bisschop van Utrecht en stierf op 29 november 917 in Ootmarsum.

Het beeldje van Sint Radboud dat in de hal van het ziekenhuis staat, is zowat het embleem van het Nijmeegse UMC, dat de naam van de heilige draagt. En dit niet alleen omwille van deze bisschop van Utrecht uit het jaar 900, die wordt 'geportretteerd'. Maakt de heilige in zijn afbeelding met de ene hand een zegenend gebaar, in de andere houdt hij een kerk: zijn oude bisschopskerk, die al lang geleden werd gesloopt. Het is vooral het eerste gebouw van het toenmalige Academisch Ziekenhuis Nijmegen aan zijn voeten, dat het beeld emblematisch maakt en een brug slaat tussen het religieuze en het medische. Dit A-gebouw, dat in de ongekende bouwplannen van het UMC wordt ontzien, is door de maker van het beeld verfijnd uitgewerkt en geniet de bescherming van de heilige.

Het oorspronkelijk houten beeld uit 1956 is gemaakt door een medebroeder van Sint Radboud, Henricus Boelaars. Beiden waren benedictijn, die echter met ongeveer duizend jaar verschil hebben geleefd. Het is niet broeder Boelaars' eerste sculptuur; hij beeldhouwde ook de heilige Benedictus voor zijn klooster 'De Slangenburg' in Doetinchem. Met het beeldje van Sint Radboud toont hij zich een waar ambachtsman, die het hout vakkundig en zorgvuldig weet te bewerken en zo de beweeglijkheid van de gebaren en het golvende van de kledij in een harmoniërend contrast brengt met de strakke lijnen van beide gebouwen: kerk en ziekenhuis.

Het beeldje in de entreehal van het ziekenhuis is een bronzen afgietsel van het originele houten beeld, een geschenk van de beddenleverancier Auping bij het in gebruik nemen van het A – gebouw, dat de Raad van Bestuur bij zich bewaart.

Henricus Boelaars, Sint Radboud, 1956, bronzen beeld, 49 x 20 x 17cm, afgietsel op ware grootte van de originele houten sculptuur.

Bert van Tol CSSp

Overledenen

- 11 februari In Venlo overleed in de leeftijd van 89 jaar de heer Karel Jenneskens, broer van †broeder Harrie Jenneskens.
- 12 februari Er kwam een bericht dat Frank Wiezer plotseling is overleden. Hij was een broer van pater Chris Wiezer.
- 13 februari In Bosch en Duin overleed in de leeftijd van 88 jaar de heer Kees van Maarseveen, oud-collega.

Twee hoogtepunten van mijn reis naar Kenia

door Albert de Jong

Inleiding

Kenia is het land waar ik 23 jaar gewerkt heb als missionaris. Van 1978-1983 in de pastoraal in de parochie van Our Lady of the Visitation, in Makadara, in Nairobi. Makadara kon je toen bestempelen als een bijna krottenwijk, maar nu is het inderdaad een krottenwijk geworden. De algehele situatie is enorm verslechterd onder druk van het tekort aan huizen in een stad van 4 miljoen inwoners. Ik begon er als tweede pastor, terwijl ik later pastoor werd van deze parochie.

In 1997 keerde ik terug naar Kenia. Nu niet in de hoedanigheid van pastor in een parochie, maar als docent op het Tangaza University College dat ook in Nairobi is gevestigd. Ik heb daar tot 2014 les gegeven in kerkgeschiedenis, patrologie en geschiedenis van het christendom in Afrika.

Eind 2016 - begin 2017 heb ik mijn eerste bezoek aan Kenia gebracht. Ik was van plan na twee jaar weer een bezoek te brengen, maar er kwam een kink in de kabel toen ik in oktober 2018 mijn enkel brak. Een jaar later heb ik dan toch mijn uitgestelde bezoek aan Kenia gebracht, eind december 2019 – begin januari 2020.

In dit artikel wil ik enkele hoogtepunten belichten van mijn bezoek. Het zijn natuurlijk persoonlijke impressies die ook als zodanig gekwalificeerd moeten worden. Als een belangstellende buitenstaander met een bepaalde kennis van zaken over het land en een invoelingsvermogen die op 23 jaar ervaring kan bogen, vallen je bepaalde dingen op en zie je ook contrasten met de tijd dat je er zelf woonde en werkte. Ik wil hier aandacht besteden aan mijn bezoek aan Kabaa High School en Tangaza University College.

St. Michael High School Kabaa

Kabaa staat bekend in de geschiedenis van het onderwijs in Kenia als de eerste katholieke High School van het land en is gesticht door de Nederlandse spiritijn Michael Witte (1895-1961) in 1930. Hij wordt dan ook terecht erkend als 'de pionier van het katholieke hoger onderwijs' in de Keniaanse kerkgeschiedenis.

Kabaa betekent letterlijk 'kaal kop'. Het was een woeste, verlaten, dorre en onherbergzame puist, ver verwijderd van de bewoonde wereld, eenzaam omhoog rijkend in het landschap in Ukambani, waar Witte in januari van 1925 de Catholic Central Training School, St. John's Kabaa stichtte. Hij bouwde deze school uit met ijzeren wilskracht en niet versagende energie tot een scholencomplex. Naast de *primary school*, was er de pedagogische academie, een *technical trades school*, een *High School* en een(klein en groot) seminarie.

Toen ik met Michael McMahon CSSp, de laatste Ierse spiritijn die tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw in Kabaa les heeft gegeven naar deze historische plek reed, schoten me de woorden van Lambert Vogel CSSp weer in herinnering die na een visitatiebezoek in 1949 zijn verwondering en waardering voor het pionierswerk van Witte als volgt verwoordde: Kabaa ...het is beroemd en befaamd in heel Kenia. Hoe is men er toe gekomen om in dat eenzame en wilde oord een missie en een grote kostschool te stichten? Ik kan het niet begrijpen! Dat is

pionierswerk geweest. Was Kabaa vroeger voor een groot deel van het jaar afgesloten geweest van de bewoonde wereld door de rivieren de Grote en de Kleine Karara, nu is het min of meer altijd bereikbaar over een nieuw aangelegde weg die bovengenoemde rivieren vermijdt, maar voert over een andere rivier de Athi.'

Toen ik in januari 1977 Kabaa voor de eerste keer bezocht vanuit Tanzania, was er nog geen brug over de Athi rivier. Je moest door de rivier rijden over betonnen platen. Nu is er een echte brug. Bovendien is er een asfaltweg die het dorp Kabaa onder aan de voet van de heuvel, dat vrij recent ontstaan is, verbindt met Machakos, de regionale hoofdstad. Maar de toegang tot de school is nog een zandpad.

Op de ingangspoort van de school prijkt het motto in Swahili dat Witte vanaf de stichting deze instelling heeft gegeven: Jishinde, Ushinde (Overwin jezelf dat je overwint). Ik heb altijd gedacht dat dit een heel origineel motto was, totdat ik er achter kwam dat hij het van de klassieke oudheid geleend heeft: Vincit qui se vincit (Hij overwint die zichzelf overwint). We reden dwars over het schoolterrein en parkeerden de auto bij 'het kasteel van Kabaa'.

Zo wordt in de volksmond het patershuis genoemd dat uit ter plaatse gebakken rode bakstenen is opgetrokken. Dit staaltje van Hollandse koloniale architectuur werd door Witte getekend, en onder leiding van broeder (later pater) Savinus Grootel in 1929 gebouwd. Nu dient het niet meer als huis voor de paters leraren die er niet meer zijn, maar als pastorie van de parochie die rond de school is ontstaan.

We zijn de school binnengewandeld en troffen deuren van klaslokalen open. Studenten stonden wat bij de deur rond te hangen en liepen rond in het klaslokaal. Er was geen leraar te bekennen. De bureautjes, de stoeltjes en de lezenaar van de leraar zien er afgepeigerd uit. Het klaslokaal doet armoedig, versleten en gebruikt aan. De studenten begroeten ons met een lach en treden ons vriendelijk tegemoet.

We gingen ook een kantoortje van leraren binnen. Ze begroetten ons hartelijk. Maar ook hier dezelfde indruk. Versleten tafels en stoelen in een smoezelige ruimte.

Aan de uiterlijke structuur van de school is sinds 1977 niet veel veranderd. Alleen zijn er nieuwe slaapzalen en een eetzaal bijgebouwd. De school doet echt aan een plattelandsschool denken. De paden zijn onverhard. Veel ruiten van de klaslokalen zijn kapot. Deuren hangen scheef en sluiten niet goed meer. De kantoren van de leraren zijn ongeordend, rommelig en onverzorgd. Een verfje zou geen kwaad kunnen. Bureaus en stoelen staan schots en scheef. Alleen het kantoor van de *deputy principal* doet opgeruimd aan.

Het was net pauze toen we aanklopten bij de receptie. Jammer genoeg was de *principal* afwezig. We werden verwezen naar de *deputy principal*. Omdat deze bezig was met een student gingen we naar de lounge van de leraren. Die zaten allemaal ten getale van 36 een kop thee te drinken. Ons werd ook een kop thee aangeboden. We stelden ons voor. Michael vertelde dat hij eind jaren zeventig en begin jaren tachtig in Kabaa les had gegeven. Ik presenteerde mijn boek over pater Witte dat in 2011 in Kenia gepubliceerd is. Ik had tien exemplaren ervan meegebracht die ik de school ten geschenke wilde geven. Toen ik het omhoog hield zodat ze de kaft met Witte erop konden zien, waren er maar één of twee leraren die het gezien hadden of van het boek afwisten. De rest keek me verbaasd aan alsof ze wilden zeggen: een boek over Kabaa, hoe is dat mogelijk! Ook de *deputy principal* met wie we later een onderhoud hadden, had het boek niet gelezen of gezien. Hij vertelde dat de *chairperson of the Board of Managers* ooit een exemplaar had gekocht. Dat was het. Men heeft geen enkel benul van de betekenis die de school gespeeld heeft in de geschiedenis van het onderwijs in Kenia. Ik vertelde hen iets over de scholengemeenschap in de jaren van pater Witte en dat in 1940 de High School overgeplaatst was naar Mangu en nu nog een van de meest prestigieuze nationale scholen van Kenia is en dat later ook de pedagogische academie en het seminarie verhuisd zijn. Men keek me verbaasd aan terwijl ik dit vertelde.

Toen ik vroeg hoe de uitslag van het eindexamen was van het afgelopen jaar, vertelden ze dat die iets beter was dan die van het jaar daarvoor. Maar de resultaten zijn gewoonweg slecht. Er waren 130 studenten die eindexamen deden. Er was geen een student met een gemiddelde van een A, omgerekend naar Nederlandse punten een negen. Er waren er drie die een B + hadden (acht plus), een met een B (een acht) en een met een B- (een acht min). Als de resultaten van Kabaa op landelijk niveau vergeleken worden, bungelt zij onder aan de lijst.

Oorzaken voor de slechte resultaten liggen op het vlak van discipline en onderwijs. De *principal* heeft een paar negatieve elementen verwijderd die een gevaar vormden voor de voortgang van de school. Als je deze cijfers ziet moet je er rekening mee houden dat er 735 interne studenten zijn met 36 leraren. Het leraren corps is veel te klein voor zoveel studenten. Begeleiding van studenten is bijna onmogelijk. Mijn indruk was dat de leraren zeer jong waren. Waarschijnlijk verlaten de meer ervaren leraren de school en zoeken ze een beter salaris in particuliere scholen. Dit jaar zal het aantal studenten nog verder stijgen. De regering wil dat alle kinderen die de basisschool afmaken naar de middelbare school gaan of een andere opleiding volgen. Daarom is er een enorme druk op middelbare scholen om meer leerlingen aan te nemen.

Toen we weggingen en een klas met *form IV* studenten passeerden, riep de leraar ons binnen. Daar hadden we nog een prettig vragen half uurtje met de studenten. Ze vroegen ons het hemd van ons lijf. Michael die directeur is van het spiritijnse postulaat in Kilimambogo op zo'n drie kwartier rijden van Kabaa, maakte nog van de gelegenheid gebruik om een roepingen pamflet van de congregatie onder de studenten te verspreiden. Zij studeren dit jaar af en moeten dan bepalen wat ze verder gaan doen in hun leven. Vergelijken we de school die in 1968 door de regering werd genationaliseerd met de tijd toen er nog spiritijnen les gaven dan is er de onmiskenbare indruk dat de school enorm achteruitgegaan is zowel op onderwijs gebied als op het vlak van de algemene staat van gebouwen, inboedel en inrichting van het schoolterrein. Het roemrijke verleden is men helemaal vergeten. Niemand van het tegenwoordige leraren corps heeft er nog een notie van. In het schoolblad, *The Pinnacle*, 2019 edition, werd er aan herinnerd met een lang citaat uit mijn boek in een artikeltje onder de titel 'The Witte Kabaa Spirit' (p. 13).

Tangaza University College

Op Tangaza University College was het een hartelijk weerzien met mijn opvolger als Dean of the School of Theology, Patrick Mwanja CSSp. Patrick is een uitstekende en gekwalificeerde persoon voor deze functie. Hij is inmiddels benoemd tot *associate professor*. We hebben natuurlijk vooral gepraat over de School of Theology. De School heeft ongeveer 600 theologie studenten en 150 filosofie studenten, terwijl Tangaza in totaal 2500 studenten heeft. Wat het aantal studenten betreft gaat het dus heel goed. De toename van studenten heeft voornamelijk twee redenen. De Apostles of Jesus, een inlandse congregatie, heeft van Rome de opdracht gekregen te stoppen met de opleiding van studenten. Daarom wordt op hun grootseminarie geen les meer gegeven. De reden hiervoor zijn de schandalen die deze congregatie teisterden en die nog niet tot een bevredigende oplossing gebracht zijn. De studenten van de Apostles of Jesus die er nog waren volgen nu theologie op Tangaza. De tweede reden is het feit dat het filosoficum van de Consolata Fathers zijn affiliatie met de Urbana universiteit in Rome verloren heeft door de zwakke leiding die er was. De congregaties die hun studenten naar dit filosoficum stuurden werden niet ingelicht over deze

ontwikkeling. Zo kregen de studenten die afstudeerden geen bachelor graad. In Tangaza was al een begin gemaakt met een filosofie opleiding in mijn tijd. Die was opgericht om de zusters die theologie wilden gaan studeren tegemoet te komen. Deze filosofie opleiding kreeg nu opeens een groot aantal studenten toen verschillende congregaties niet meer hun studenten naar het filosoficum van de Consolata Fathers wilden sturen. De filosofie studie in Tangaza is nu een volwaardige opleiding die afgesloten wordt met een bachelor graad.

Een andere ontwikkeling in de School of Theology heeft betrekking op de Duquesne master graden in theologie en pastoraal. Deze Amerikaanse spiritijnse universiteit verleende deze graden maar worden nu afgebouwd. Zij worden niet echt erkend door andere universiteiten in Nairobi en ook de regering wil niet dat een master graad verleend wordt voor de studie van een jaar. Men wil nu weer een master graad introduceren via de theologische faculteit van de Katholieke Universiteit van Oostelijk Afrika (CUEA). Ik heb Patrick gewaarschuwd dat mij dat niet gelukt was en ik toentertijd aan het lijntje gehouden werd. Hij was echter optimistisch hierover omdat er nu een heel goede Dean van theologie was met wie je kon samenwerken. Ik heb hem aangeraden dat hij een plan B moest hebben in het geval dat hij niet tot zaken kon komen. Hij zei me dat Tangaza altijd terug kon komen bij Duquesne University voor een master graad. Maar dan als de studenten eerst een bachelor graad in theologie hebben behaald.

Patrick introduceerde me bij de nieuwe *Vice-Chancellor*: David Wangombe. Hij heeft de taak om de universitaire status voor Tangaza binnen te halen. Hij komt van Strathmore University, een Opus Dei instituut, waar hij een departement leidde.

In de koffiepauze ontmoette ik verschillende *lecturers* die ik nog van vroeger kende. Ze begroetten me hartelijk en vroegen me of ik weer terugkwam om les te geven. Met twee van hen had ik een wat uitvoeriger gesprek: Antonio Magnante IMC en George Kocholickal SDB.

Antonio, een exegeet, vertelde me dat hij dit jaar stopt met lesgeven en naar Italië terugkeert. Hij is 75 jaar en vindt het welletjes. Hij klaagde erover dat de theologie docenten veel minder verdienen dan de leken die in Tangaza doceren. Hij had er in een vergadering publiekelijk

uiting aan gegeven. George, een dogmaticus, was *principal* van Tangaza, terwijl ik *deputy principal academic* was. Het was fijn om elkaar weer te zien. Ook George had het over hetzelfde probleem als Antonio. Hij zei dat leken die een zelfde rang hebben als theologie docenten twee maal zoveel verdienen. Dat zet op een gegeven moment kwaad bloed. Ook religieuzen moeten ziektekostenverzekering betalen etc. Bovendien krijgen ze geen pensioen uitbetaald. Deze regelingen zijn getroffen om te faciliteren dat Tangaza een universiteit wordt. Sommige *lecturers* weigeren om naar Tangaza te gaan voor vergaderingen omdat ze er niet voor betaald worden. Ze moeten zelf voor de benzine opdraaien. Het is jammer te constateren dat deze kwestie speelt bij hen en op den duur afbreuk doet aan hun bereidheid om zich zo volledig mogelijk in te zetten voor hun onderwijs taak.

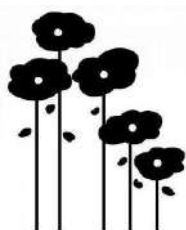
Sinds 2003 is er in de School of Theology een Instituut voor Islam studies. Het is opgericht op initiatief van de missionarissen van Afrika. Deze missiecongregatie leverde ook de directeur. Het instituut leidde een kwijnend bestaan omdat regelmatig de directeur een andere benoeming kreeg en het instituut stuurloos was. In 2018 is er een nieuw begin gemaakt. Toen werd het Institute for Interreligious Dialogue and Islamic Studies (IRDIS) opgericht. Niet alleen de missionarissen van Afrika participeren hierin maar ook de Arbeitsgemeinschaft für Entwicklungshilfe uit Duitsland. Het instituut wil zich richten op de toenemende behoeften op het gebied van dialoog en samenwerking tussen religies en de studie van islam in een Oost-Afrikaanse context. Het is bezig een bachelor en master programma te organiseren. Het heeft al verschillende conferenties en zomer cursussen georganiseerd.

Het is een genoegen te constateren dat de School of Theology in Tangaza floreert. Nieuwe ontwikkelingen vinden plaats om des te beter de studenten voor te bereiden op hun toekomstige taak in kerk en maatschappij in Afrika en andere continenten. Het is te hopen dat nu spoedig het hoofdstuk om een volwaardige universiteit te worden gesloten kan worden zodat er meer aandacht en energie besteed kan worden aan de ontwikkeling van nieuwe programma's en de uitbouw van de universiteit.

Besluit

In dit artikel heb ik me gericht op twee belangrijke instituties die ik bezocht heb tijdens mijn bezoek aan Kenia, St. Michael High School Kabaa en Tangaza University College. Er is natuurlijk nog veel meer te vertellen over zo'n bezoek. Zo heb ik weer veel vrienden en bekenden bezocht die me dierbaar zijn. Dat zijn ontmoetingen geweest die het persoonlijke belang niet overstijgen. Maar door het belichten van de voortgang van deze twee instituties wordt er aandacht besteed aan twee belangrijke projecten waar Nederlandse spiritijnen aan meegewerkt hebben tijdens hun missionair leven.

Albert de Jong cssp

Jarigen in maart

8 Theo Naus

17 Walter Damen

31 Gerard Hogervorst

Leken zijn pastoor

Als je de traditionele organisatievorm van parochies als enige mogelijkheid blijft zien, zijn de problemen niet meer te overzien. Het priestertekort in de meeste Europese landen daagt uit tot onorthodoxe oplossingen.

Door: Denis Hendrickx

De tijd van pastoor en kapelaans is voorbij. In veel Europese landen hebben bisschoppen besloten om het aantal parochies door administratieve parochiefusies kunstmatig aan te passen aan het aantal beschikbare priesters, of werd er een priester benoemd tot pastoor van twee of meer parochies, met alle overleg- en vergadergevolgen van dien.

Nu al blijkt dat het samenvoegen van parochies op langere termijn geen soelaas biedt. We zien hoe priesters overbelast raken met administratieve taken. In sommige landen wordt daarom onder leiding van nota bene bisschoppen zelf op zoek gegaan naar andere modellen, weliswaar binnen de kaders van het Katholieke kerkelijke recht en niet zelden bewust de randen ervan opzoekend.

De roep om de uitdagingen van het priestertekort positief te beantwoorden is niet nieuw. In 2007 bijvoorbeeld schreef de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) hierover een open brief aan de Nederlandse Bisschoppen. “Niet te ontkennen is, dat het priestertekort zich steeds meer en ook duidelijker manifesteert. Daar doet zich eenzelfde proces voor als bij ons, religieuzen: weinig aanwas en sterke vergrijzing. Geen puur Nederlands verschijnsel”. “Even manifest”, zo geeft de brief uit 2007 aan, “is het dat de betrokkenheid van de gelovigen op kerk en geloof toeneemt – dat zij medeverantwoordelijkheid willen en kunnen dragen op diverse terreinen van het kerkelijk leven. Nu we zelf eenmaal onze eigen situatie hebben leren duiden als een appel van God om plaats te maken voor andere evangelische leefwijzen, vragen wij ons af, of hier God ook niet aan de ‘priesterkerk’ vraagt, plaats te maken voor een andere vorm van kerk – niet dat daarin geen plaats meer zou zijn voor priesters, maar een vorm van kerk-zijn waarin de uitoefening van het ambt een eigen maar geen overheersende plaats inneemt – een kerkvorm waarin de gelovige gemeenschap zichzelf draagt, daarbij gesteund en geholpen door ambtsdragers. Een vorm van kerk-zijn die meer verweven is met wat er al aan ‘gemeenschap’ leeft. Geen verticaal kerkbeeld, maar horizontaal. Zo een gemeenschapsideaal leeft ook steeds meer onder ons en wordt ervaren als ‘teken van de tijd’, als weldadig.”

Recente informatiestromen laten ook zien dat er binnen het Vaticaan – al is het nog voorzichtig – toch enige beweging merkbaar is. Historisch mag het dan zo zijn dat leken een tweederangs rol kregen toebedeeld in de Kerk, Paus Franciscus heeft nog niet zo lang geleden

aangegeven, dat hij in het Vaticaan een departement wilde dat evenwaardig zou zijn aan de andere congregaties en waarin de leken de hoofdrolspelers zijn. Daarmee wil de kerk de Leken zeker niet klerikaliseren. Kardinaal Farrell, hoofd van het departement voor de leken, benadrukte het in een recent interview: “Zij (leken) moeten mensen van de wereld blijven, die in de wereld leven.” De paus beseft dat administratieve taken door om het even wie kunnen worden uitgevoerd. Ze werden uitgevoerd door priesters, maar leken kunnen dat net zo goed. Maar de gedachteontwikkeling gaat zeker ook verder. Zo wordt er gesteld: “Priesters zijn niet noodzakelijk de best-geplaatsten om anderen te vormen rond huwelijk. Ze hebben die ervaring nu eenmaal nooit beleefd, zelfs al kennen ze de moraal- en dogmatische theologie in theorie.”

De groeiende praktijk

Theoloog Hendro Munsterman verhaalde in september in het Nederlands Dagblad enkele ervaringen van nieuw ingeslagen wegen. In het Duitse bisdom Osnabrück zijn leken als parochieverantwoordelijken aangesteld. Zowel mannen als vrouwen. In zekere zin zijn zij ‘pastoor ‘zonder priester te zijn. Dit model bestaat in Duitstalig Zwitserland al enkele decennia. Het grote voordeel is dat geloofsgemeenschappen kunnen blijven bestaan, dicht bij de leefwereld van mensen. “Kerk moet dicht bij de mensen blijven en dat geldt ook voor de leiding”, zo formuleert het de Duitse bisschop Bode. Overigens moet in dit verband wel meegenomen worden dat de mogelijkheid vooral ook geboden kan worden tegen een achtergrond van veel ruimere financiële mogelijkheden dan in bijvoorbeeld ons land. Naast het klassieke model van een parochie met een pastoor, en het model van een lekenverantwoordelijke, wordt een derde model ingezet. In sommige bisdommen oefent niet langer één persoon de ‘pastoorsfunctie’ uit, maar een team van vrijwilligers.

Het bisdom Keulen en Maagdenburg zijn dit model verder aan het ontwikkelen. Gelovigen worden zo uitgedaagd om werkelijk verantwoordelijkheid voor hun parochie te nemen, met een bisschoppelijke zending voor de periode van vier of vijf jaar. Ook hier blijft een priester als ‘moderator’ volgens het kerkelijk recht de hoofdverantwoordelijke, maar zodanig op afstand dat de feitelijke leiding en coördinatie bij leken ligt. In de 27 Duitse bisdommen zijn er momenteel al 185 parochies waar leken de ‘pastoorsfunctie’ overgenomen hebben.

En wat nu met onze Nederlandse kerk?

In de reeds aangehaalde KNR-brief aan de Nederlandse bisschoppen – nu ruim 10 jaar geleden – werd al uitgesproken dat uit alle discussies op lokaal of bovenlokaal niveau blijkt, dat het vooral zou dienen te gaan om een vorm van kerk-zijn die meer verweven is met wat er al aan ‘gemeenschap’ leeft. Geen verticaal kerkbeeld, maar horizontaal. Zo een gemeenschapsideaal leeft steeds sterker en wordt ervaren als ‘teken van de tijd’, als weldadig. Het afnemen van het priesterbestand en de groei van lekenverantwoordelijkheid moeten dan ook geduid worden als ‘tekenen van de tijd’. Is hier Gods Geest werkzaam? Volgens mijn bescheiden mening zoekt Zij van onderop haar weg naar boven en zoekt ze gelovigen die haar stem geven.

We zijn inmiddels ruim 10 jaar verder. Diverse ontwikkelingen hebben er voor gezorgd dat de afbrokkeling van het bestaande openbare geloofsleven en de daarmee verbonden kerkorganisatie in versneld tempo heeft plaatsgevonden. En het eindpunt is zeker nog niet bereikt.

Als we strak blijven vasthouden aan kerkmodellen met enkel celibataire priesters formeel als eindverantwoordelijken voor het pastoraat en de organisatiestructuur van de geloofsgemeenschappen, dan lijkt de somberheid alleen maar toe te nemen. Met verantwoordelijken op de verschillende niveaus – van lokale bisschop tot de plaatselijke parochiebestuurder – en geruggesteund door het hoogste kerkelijke gezag uit Rome zal creatief gezocht moeten worden naar plaatselijke mogelijkheden. Aan vrouwen of mannen, gehuwd of ongehuwd, daartoe gevormd en opgeleid, dient de dienst van inspiratie en de leiding te worden toevertrouwd. Het zal zeker in de meeste gevallen geen fulltime betaalde functie kunnen zijn, maar meer een deeltaak.

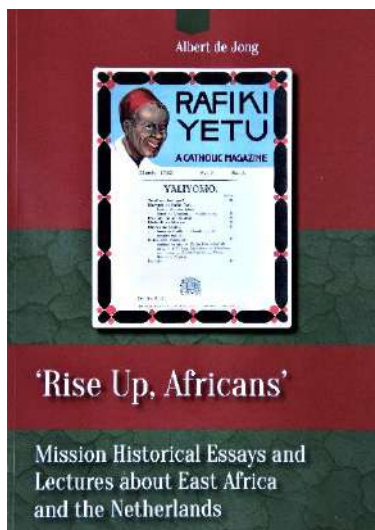
In de verschillende geloofsgemeenschappen welke van oudsher aan norbertijnen van Berne zijn toevertrouwd, zie ik geen mogelijkheid om norbertijnen voor te dragen om de leiding van het pastoraat op de schouders te nemen. Wat ik wel zie en voel is dat mensen de relatie met Berne willen vasthouden en dat de lokale kerngemeenschap van groot belang wordt geacht. Kerkgemeenschappen zijn lange tijd het bindmiddel van de plaatselijke gemeenschap geweest.

Door een kerkgebouw te sluiten, door een parochie te laten fuseren, is het gevaar groot dat een belangrijke plaatselijke infrastructuur verdwijnt. Kerk-zijn is en blijft vooral: aanwezig zijn in de omringende samenleving, je oor te luisteren leggen en handen en voeten geven aan wat gehoord en gezien wordt. De organisatie en de dienst van de leiding zouden daaraan moeten worden aangepast, hoezeer de mogelijkheden soms ook de nodige beperkingen in zich dragen.

Denis Hendrickx is abt van de Abdij van Berne

20-12-2019, Abdij van Berne Heeswijk

Albert de Jong, 'Rise up Africans.'

Mission Historical Essays and Lectures about East Africa and the Netherlands, Nijmegen: Nijmegen Institute for Mission Studies 2019.

Dit nieuwe boek van de auteur is een tegenhanger van zijn eerder verschenen publicatie 'Grossier in missiepersoneel.' *Missiehistorische essays en lezingen over Afrika en Nederland*, Nijmegen 2019. Het laatst genoemde boek gaat over een selectie van zijn meest relevante artikelen en lezingen die in het Nederlands gepubliceerd en gehouden zijn, terwijl het eerst genoemde een keuze bevat van zijn meer belangrijke artikelen en lezingen die in het Engels verschenen of uitgesproken zijn. Een opvallende uitzondering is een artikel in het Swahili over de geschiedenis van de kerk in Mhonda. In dit nieuwe boek is maar één artikel gewijd aan Nederland. Het gaat over de missionaire opleiding van de Montfortanen. Al de andere

artikelen gaan over de missionering in Tanzania en Kenia met uitzondering van een artikel over de opleving van de missionaire activiteit in de kerk in de negentiende eeuw.

De artikelen en lezingen zijn van een populairwetenschappelijk en wetenschappelijk niveau. De populairwetenschappelijke stukken zijn vaak niet van voetnoten voorzien, omdat in de omstandigheden waarin ze geschreven of uitgesproken zijn, dit niet noodzakelijk of van belang was.

Ofschoon het vaak niet gemakkelijk is om in een boek dat uit een bundeling van artikelen en lezingen bestaat, een centraal thema te vinden is dat in deze publicatie geen enkele probleem. De missie of evangelisatie van de kerk in brede zin, gezien vanuit historisch perspectief, is het hoofdthema. Dit wordt toegespitst op Tanzania en Kenia waar de auteur gedurende 29 jaar missionaire actief is geweest. Twee artikelen over de missionering in Tanzania springen eruit. Het ene gaat over de complexe kwestie welke houding de missionaire kerk in Tanzania aannam ten aanzien van de koloniale regering en nationalisme. Het andere handelt over een katholiek nieuwsblad in Swahili met de naam *Kiongozi* (Leider). Het beschouwt tot in detail de relatie van deze krant met de nationalistische partij TANU (Tanganyika African National Union) in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw.

In de bijdragen over Kenia zijn de belangrijkste artikelen die welke gaan over twee Nederlandse spiritijnen. Zij worden als pioniers beschouwd in de missiegeschiedenis van het land. Alfons Loogman CSSp staat bekend omdat hij een katholiek nieuwsblad in Swahili met de naam *Rafiki Yetu* (Onze Vriend) oprichtte in 1925. Hij was redacteur en uitgever van het blad tot 1937 toen hij werd overgeplaatst naar het vicariaat Bagamoyo in Tanganyika. Michael Witte CSSp is befaamd omdat hij de eerste katholieke middelbare school stichtte in Kabaa in 1930 tegen de wens van episcopaat en regering in. Bovendien komt hem de eer toe een broedercongregatie te hebben opgericht in Nyeri in 1945 die nog bestaat. Zo hebben deze twee spiritijnen bijgedragen tot de Afrikanisatie van de missiekerk in Kenia.

Uit de rijke missie/kerkgeschiedenis van Tanzania en Kenia worden in dit boek slechts een paar onderwerpen aangeboden die echter wel in detail worden uitgewerkt. Het wachten is op een volledige kerkgeschiedenis van deze landen. Met deze bundel worden in ieder geval een paar bouwstenen hiervoor aangedragen.

U kunt dit boek bestellen voor € 15,00 excl. verzendkosten

via e-mail secretariaat-cssp@missie-geest.nl

Adreswijziging

20 K.Gradussen
Rua Itassuçé 352
Bairro São Francisco CEP 35
35.700 – 522 Sete Lagoas (MG)
Brazilië
Tel 0055-3137743968

